

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

PATRİK DEVECİYAN'IN VEFATI ÜZERİNE - 03.04.2020

Pulat TACAR

Blog No: 2
03.04.2020

Pulat TACAR

E. Büyükelçi

Patrik (Patrick) Deveciyanın COVID-19 sebebiyle 29 Mart günü vefat ettiğini öğrendim. Bizim kültürümüzde ölenin ardından kötü konuşulmaz; toprağı bol olsun der, ailesine sabır dileriz.

Ermeni kökenli Fransız vatandaşı olan Deveciyan, Fransada ve Batı dünyasında siyasetçi kimliğiyle tanınırdı, zira siyasi kariyeri sırasında hem milletvekilliği hem de eski Cumhurbaşkanları Jacques Chirac ve Nicolas Sarkozy dönemlerinde bakanlık yapmıştı. Ancak, tarihi meselelere dayalı Türk-Ermeni ihtilafıyla ilgilenmiş olanlar Deveciyan'ı farklı bir kimlikle de tanırlar. Bu çerçevede, Deveciyanın vefatının bana anımsattığı kimi olayları ve gözlemlerimi burada paylaşmak istiyorum:

Nisan 1982te Pariste Lübnanlı *Al-Watan Al-Arabi* gazetesine yapılan ve Türk-Ermeni ihtilafıyla bağlantısı olmayan bir bombalı saldırı, Fransız devlet yetkilerinin terör eylemlerine olan bakış açısını değiştirdi.[1] O zamana kadar Türk diplomatlarına yönelik terör eylemleri gerçekleştiren ASALA gibi militan Ermeni örgütlere göz yuman Fransa, artık bu eylemlerin kabul edilebilir seviyeyi aştığına kanaat getirdi. Büyük olasılıkla, Cumhurbaşkanı François Mitterrandın kesin talimatıyla, ASALAnın faaliyetlerinin artık göz yumulmaması ve engellenmesi için harekete geçildi. ASALAnın Fransada Türk diplomatlarına yönelttiği terör eylemlerini durdurması karşılığında örgüte, Fransanın Avrupa Topluluklarının (AT) Parlamentosundan (Avrupa Parlamentosu-AP) Ermeni soykırım

iddialarını tanımaya ilişkin bir karar çıkartma yolunda girişimde bulunacakları sözü verildi (1984-1987). Tüm bu gelişmeler yaşanırken ben AT nezdinde Türkiyenin Daimî Temsilcisi olarak görev yapmaktaydım.

ASALA ile Fransız hükümeti arasındaki teması ve uzlaşmayı sağlayan, bunun koordinasyonunu yapan kişilerden biri Patrik Deveciyan idi. Deveciyan, APde çıkarılması vaat edilen karar öncesinde, Ermeni sorununa siyasal çözüm konusunda bir rapor hazırlamakla görevlendirilen Belçikalı Jak Vandemeulebrouckea sekreter adı altında bir kişinin -koruma sağlamak ve onu denetim altında tutmak için- gönderilmesine aracılık etti. Bir önceki AP Raportörü olan Yahudi kökenli Fransız uyruklu Bay M. Israel, Deveciyan zihniyetindeki Ermeni lobicilerin istediği biçimde bir rapor yazmayı reddetmişti.

Vandemeulebroucke ile yaptığım her görüşmede yanımızda o sekreter hazır bulundu ve konuşmalarımızı kayda aldı. Vandemeulebroucke Raporunun aslını Deveciyanın da içinde bulunduğu grup önce Fransızca olarak yazdırdı. Rapor sonra Vandemeulebrouckenın anadili Flamancaya tercüme edilip onun eline tutuşturuldu.

Aslında Vandemeulebroucke bidayette baş başa yiyebildiğimiz bir öğle yemeğinde Türkiyeye gelmeyi ve raporuna Türk görüşlerini de ilave etmeyi kabul etmişti. Adı geçen raportör, Türkiyeye gelerek Türk görüşlerini dinleyecek ve Türkiyedeki Ermeni kökenli vatandaşlardan kiminle isterse görüşecekti. Ancak, Deveciyan ve onun teşkilatı Vandemeulebrouckenın Türkiyeye gelmesini ve kendisine verdiğimiz belgelerden yararlanmasını engelledi. Rapor, Avrupa Parlamentosunun Siyasi İşler Komitesine sunuldu.

Siyasi İşler Komitesinde yapılan oylamada, söz konusu raporu temel alan soykırım konulu tasarının reddini bir oy farkla (16 hayır, 15 evet) sağladık. Bu gelişmeleri kendi adım gibi biliyorum, zira tüm konuşmaların ses kayıtları, oturum günü akşamı bana bir şekilde iletildi. Komite Başkanı İtalyan Bay Formigoni, paniğe kapılmış bir şekilde bakın tasarı reddedildi, bir kez daha oya sunuyorum diyordu; ancak bu hiç alışılmamış bir yeniden oylama olacaktı. Bir Alman parlamenter, tasarının ikinci kez oylanmasına itiraz etti; ama, başkan bu itirazı dinlemedi ve tasarıyı yeniden oylamaya sundu; rapor yeniden 16ye 15 oyla reddedildi. Reddedilen bir raporun tekrar gündeme gelmesi -AP içtüzüğüne göre- mümkün değildi. Buna rağmen, konuyu tekrar gündeme getirmesi için Formigoniye baskı yapıldı ama o buna direndi. Ancak beş ay sonra, Formigoninin görev süresinin bitmesi ardından, Bay Ercini adında bir başka İtalyan Komite Başkanı oldu.

Ercini reddedilen raporu hiçbir şey yapılmamış gibi yine gündeme aldı ve itirazları dinlemedi. Türk görüşlerini destekleyen parlamenterlerin İç Tüzük Komitesine itiraz etmelerini sağladık, ancak orada bu itirazı gündeme bile almadılar. Bu kez, Siyasi İşler Komitesinde bulunan Alman parlamenteri Klaus Hänsch (kendisi sonradan AP Başkanı oldu), Fransız parlamenterlerin sunduğu karar tasarısında bulunan tüm soykırımı sözcüklerinin tek tek oylatarak metinden çıkarılmasını sağladı. Propaganda amacıyla kabul ettirilmeye çalışan bu tasarı, soykırımı atıflarının çıkarılması sonucunda anlamını yitirmiş hale geldi.

Deveciyan'nın da içinde olduğu Fransız siyasetçileri bu aşamada yeniden devreye girdiler ve özetle Siyasi İşler Komitesinde itiraz etmeyin, raporun AP Genel Kuruluna sevkini

sağlayın, Genel Kurulda yeniden o atıfları ekletiriz dediler. Bu girişimler esas itibari ile Fransız Sosyalist Partisi tarafından başlatılmıştı; ama Fransız sağı da bu konuda geri kalmamak için benzer girişimleri desteklemekteydi.

1987 Haziran ayında APde yapılan oylamada tasarı aleyhine oy verecek olan bazı parlamenterler, parlamento binasına giren bir takım silahlı militan Ermeni şahıslar tarafından tehdit edilerek, oylamanın yapıldığı oturum salonuna sokulmadı. Bazı parlamenterler ise, korkudan o gün Parlamentoya gelmediler. Parlamenterlerin bakış açısından bakıldığında, Türk-Ermeni uyuşmazlığıyla yakından uzaktan ilgilisi olmayan bir kişi, bu konuda kendini tehlikeye atar mıydı? Oylama oturumunda Alman parlamenter Rudolf Wedekind kürsüden AP içinde silah teşhiri suretiyle tehdit edildiğini söyledi; bunu zabıtlara kaydettirdi. Oturum başkanı Fransız Bayan Pery -akıl almaz bir şekilde- Wedekindin itirazlarına güldü ve oturuma devam etti. Siyasi İşler Komitesinde tasarının metninden çıkarılan soykırımı atıfları ve buna ilaveten Yunan kökenli parlamenterlerin eklenmesini önerdiği diğer maddeler metne eklendi. 650 kişilik parlamentoda o sırada yaklaşık 50 kişi vardı. Parlamento salonunun dinleyiciler kısmını diaspora Ermeni örgütleri doldurmuştu ve bağırarak nümayiş yapıyorlardı.

Oylama günü çok yağmurluydu. Fransanın çeşitli yerlerinden yüzlerce otobüs dolusu militan getirildi. Parlamentonun etrafı sarıldı: içeri girilemiyor, dışarı çıkılamıyordu. Sanki olağanüstü hâl ilan edilmişti. Bina dışına kürsü konuldu ve orada konuşanlar halkı kışkırttılar. Dışarıdaki bağırtıları ve rezaletleri bilgilendirmek amacı ile telefonla canlı yayın gibi Ankaraya dinlettim.

Bütün bu senaryoyu kuran ve uygulayan, o gün orada her şeyi organize edenlerden biri de Patrik Deveciyan idi. Bu husus bana bizim lehimizde oy kullanmak isteyen, ancak korkudan toplantıya iştirak etmeyen Deveciyan'ın partisine mensup bir Fransız Avrupa parlamenteri söyledi.

Ben bu nedenle oylama sonrası Benim için Avrupa Parlamentosu kararının kirli bir kâğıt mendilden farkı yoktur diyerek şunu eklemiştim: Türkiye söz konusu olunca, hele Ermeni meselesi işin içine girerse AP çerçevesinde böyle uygulanır demokrasi.[2]

Neyse ki bu siyasi girişimler ve soykırımı propagandası 17 Aralık 2003te hukuk duvarına çarptı. 1987 parlamento kararı ve Türkiyenin Avrupa Birliği adaylığıyla bağlantılı olarak iki Ermeni kökenli Fransız vatandaşının açtığı davada, Avrupa Adalet Divanı söz konusu kararla ilgili şu tespiti yaptı:[3]

1987 kararının tamamen siyasi niteliğe sahip beyanlar içeren ve [Avrupa Parlamentosu] tarafından herhangi bir zamanda değişikliğe tabi tutulabilecek bir belge olduğunun belirtilmesi yeterli olacaktır. Bu sebeple bu belgenin ne yazarı için ne de -daha ziyade- diğer davalı kurumlar bakımından bağlayıcı yasal sonuçları olamaz.

**Fotoğraf: Pulat Tacar (sol), Patrik Deveciyan (sağ)*

[1] Ayrıntılı bilgiler için bakınız: Pulat Tacar, Çok Özel İşler (Des Affaires Tres Spéciales), *Ermeni Araştırmaları*, Sayı 45 (2013), kitap özeti, sh. 245-262 ; Pulat Tacar, Le Terrorisme Armenien Apres Lage Dor (Altın Çağından Sonra Ermeni Terörizmi), *Ermeni Araştırmaları*, Sayı 46 (2013), kitap tahlili, sh. 213-225 ; Pulat Tacar, Fransanın Ermeni Terörü İle İlişkisi Hakkında İki Kitap Özeti, *Ermeni Araştırmaları*, Sayı 46 (2013), kitap tahlili, sh. 227-239 (burada iki kitap incelemiştim: Charles Villeneuve ve Jean-Pierre Peretin kaleme aldığı *Secrets du terrorisme* (*Terorizmin Gizli Yanları*) ve Michel Lespartın kaleme aldığı *Ölüm Onların Gözüyle Bakacak-Terör Eylemleri*). Bu tahlillerde incelediğim eserler o dönemde pek çok diaspora Ermenisinin, militan Ermeni örgütlerin terör eylemlerine övgü ile ve "altın çağı" gözlükleri ile baktıkları kanıtlanmaktadır.

[2] Bu süreçle ilgili olayları ve gözlemlerimi aynı zamanda 2005 yılında Ermeni Araştırmaları dergisi için hazırladığım makalede anlatmıştım. Bakınız: Pulat Tacar, Avrupa Parlamentosunun 1987 Yılında Aldığı Ermeni Sorununa Siyasal Çözüm Başlıklı Kararın Öyküsü, *Ermeni Araştırmaları*, Sayı 18 (Yaz 2005), sh. 60-73.

[3] Order Of The Court Of First Instance, 17 December 2003 - In Case T-346/03, *Court of Justice of the European Union*, December 17 2003, clause 19, page II 6048, http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=48869&doclang=EN

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: TACAR, Pulat. 2026. "PATRİK DEVECİYAN'IN VEFATI ÜZERİNE - 03.04.2020." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2020 / 2. Nisan 03. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/Blog/PATRIK-DEVECIYAN-IN-VEFATI-UZERINE-03-04-2020

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır